

*,Bosna i Hercegovina
Federacija Bosne i Hercegovine
Hercegovačko – Neretvanska županija/kanton*

OPĆINA PROZOR – RAMA

Služba za razvoj, poduzetništvo, obrt i financije

Prozor-Rama, Kralja Tomislava bb, tel./fax.: 00387 36 771 921 ; 771 342, e-mail: razvoj@prozor-rama.org

**INFORMACIJA
O STANJU I ZAŠTITI OKOLIŠA NA PODRUČJU
OPĆINE PROZOR-RAMA**

Prozor-Rama, travanj 2022. godine

UVOD

Po službenim definicijama, svaki poremećaj količine određenih kemijskih ili bioloških tvari ili fizikalnih osobina od prirodnih vrijednosti, a koja se može određenim kemijskim, fizikalnim ili biološkim putem vratiti u prvobitno stanje naziva se onečišćenje, dok zagađenje predstavlja trajan oblik promjene sastava i osobina okoliša. Onečišćenja su rezultat prije svega ljudske aktivnosti. Onečišćeni mogu biti zrak, voda i obradivo tlo.

Zaštita okoliša je skup odgovarajućih aktivnosti i mjera kojima je cilj sprječavanje onečišćenja i zagađenja okoliša, sprječavanje nastanka šteta, smanjivanje i/ili otklanjanje šteta nanesenih okolišu te povrat okoliša u stanje prije nastanka štete.

Informacija o stanju okoliša na području općine Prozor – Rama objedinjava, analizira i strukturirano prezentira podatke i ocjenu stanja okoliša, te služi kao logično polazište za daljnje planiranje i provedbu mjera zaštite okoliša. Informacija o stanju okoliša je strukturiran na način da s jedne strane daje prikaz uzroka i počinitelja te posljedica onečišćenja, a s druge strane analizira mjere i instrumente zaštite od onečišćenja.

ZAKONSKA REGULATIVA U OBLASTI OKOLIŠA

Europska politika zaštite okoliša počela se razvijati od početka '70-ih godina prošloga stoljeća. I, dok su u početku razvoja i provedbe te politike dominirale tzv. „tradicionalne ekološke teme“ - poput zaštite ugroženih biljnih i životinjskih vrsta, poboljšanja kvalitete vode i zraka uklanjanjem onečišćenja – vremenom je europska politika zaštite okoliša prepoznala važnost sustavnoga pristupa toj kompleksnoj temi. Tako je na sastanku na najvišoj razini 1972. u Parizu politika zaštite okoliša stavljena u kontekst ekonomskoga rasta i poboljšanja kvalitete života. Ugovorom iz Maastrichta 1992. dotadašnji cilj „ekonomskog rasta“ u EU evoluirao je u „održivi neinflatorni rast kojim se poštuje okoliš“; dok je Ugovorom iz Amsterdama 1999. zaštita okoliša stavljena u kontekst održivoga razvoja diljem EU.

Nadležnosti za pitanje zaštite okoliša u Bosni i Hercegovini podijeljene su na nekoliko administrativnih nivoa. Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Bosne i Hercegovine je nadležno za pitanja zaštite okoliša, razvoja i korištenja prirodnih resursa na državnom nivou. U ovom okviru djeluje i Odjel za zaštitu okoliša.

Federalna razina nadležnost u oblasti zaštite okoliša ostvaruje se kroz Zakon o zaštiti okoliša. Dom naroda parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine je na svojoj 8. sjednici, održanoj dana 28.01.2021.godine, usvojio novi Zakon o zaštiti okoliša.

Na razini Hercegovačko neretvanske županije/kantona zaštita okoliša se provodi kroz primjenu Zakona o zaštiti okoliša HNŽ/K („Narodne novine HNŽ/K“ broj: 6/12), i određenih podzakonskih akata.

Na razini općine Prozor – Rama zaštita okoliša je regulirana Strategijom razvoja općine Prozor – Rama 2011.-2020. (2021), Lokalnim ekološkim akcijskim planom, Planom upravljanja otpadom.

STANJE U OPĆINI PROZOR – RAMA

Okoliš

Područje općine Prozor – Rama (u daljem tekstu, povremeno: Općina), dobrim dijelom zbog svoje ekonomske nerazvijenosti ali i opredjeljenja cijele zajednice, nije neposredno ugroženo od velikih zagađivača tako da je do sada okoliš u relativno dobrom stanju.

Za kakvoću tla koja se koristi za poljoprivredu nisu utvrđena prekoračenja graničnih vrijednosti onečišćujućih tvari.

Zaštita voda od zagađenja može biti puno bolja, naročito otpadnih voda iz naselja i domaćinstava. Sve više su ugrožena izvorišta pitke vode kako sa gradskog vodovoda, tako i lokalnih vodovoda po naseljima na području Općine.

Neizgrađena kanalizacijska mreža u seoskim naseljima, pogotovo završetkom izgradnje vodovoda za naselja po obodu Ramskog jezera, dovodi do povećanja ugroženosti voda i okoliša, te ovoj problematici u narednom period treba posvetiti dužnu pažnju. Dotrajala kanalizacijska mreža samog središta Prozora je bila veliki problem, te je iznimno važno to što se pristupilo obuhvatnoj rekonstrukciji postojeće mreže odvodnje oborinskih voda i otpadnih fekalnih voda iz Prozora, uz započetu izgradnju pročistača otpadnih voda za Prozor. Zatvaranje i sanacija postojećeg odlagališta otpada za općinu Prozor-Rama na lokaciji Duška kosa (neprikladno i neusklađeno sa zakonom) je aktivnost koja je pokrenuta krajem 2021. godine izgradnjom i puštanjem u rad sortirnice otpada na lokaciji Ponir.

Prostor

Područje Općine samim svojim reljefom i položajem, planinama, vodotocima, jezerima s velikim postotkom poljoprivrednog zemljišta, šumama i šumskim zemljištem kao i kulturno povijesnom baštinom čini ovaj prostor veoma zanimljivim. Vrlo značajna komponenta usmjeravanja razvoja i uređenja prostora je zemljišna politika, korištenje i namjena površina

Osnovni prostorni pokazatelji:

Broj stanovnika i naseljenost na području Općine Prozor-Rama

Po popisu	Broj stanovnika	Broj domaćinstava	Gustoća naseljenosti na km ²	Prosjek stanovnika po naseljenom mjestu	Prosjek domaćinstva po naseljenom mjestu	Indeks broja stanovnika 2013/1991
1991	19760	4 042	41,4	313,65	64,2	72
2013	14280	3 653	29,9	226,66	57,98	

Izvor: Popis stanovništva i izračun Službe

Prirodni resursi

Prirodni resursi Općine svojom atraktivnošću čine ovo područje pogodnima kako za obitavanje, tako i za obavljanje nizah djelatnosti.

Najznačajniji prirodni resursi Općine su:

- poljoprivredno zemljište, šume i šumsko zemljište
- vodni resursi (vodotoci i jezera)
- mineralne sirovine

Zrak

Kakvoća zraka na području Općine se ne mjeri, ali se uslijed nepostojanja značajnih lokalnih onečišćivača zraka, pretpostavlja kakvoća I. kategorije. Jedini oblik zagađenja zraka jest ispuštanje plinova motornih vozila, dimnjaka stambenih objekata i spaljivanje otpada.

Otpad

Otpad po svojoj definiciji predstavlja tvari i predmete koje je posjednik odbacio ili odložio, namjerava ih ili mora odložiti. Zakon o upravljanju otpadom FBiH (ZUO FBiH) („Službene novine FBiH“, broj: 33/03, 72/09 i 92/17), predstavlja pravni okvir za uspostavu sustava upravljanja svim kategorijama i vrstama otpada. Jedan od segmenata funkcionalnog sustava jeste i planiranje koje je Zakonom o upravljanju otpadom stavljeno u nadležnost entitetskih (član 8), županijskih (član 9) i općinskih vlasti (član 10).

Zahvaljujući ekonomskom razvoju i povećanoj potrošnji, količine otpada koje se proizvode širom svijeta silno su narasle zadnjih desetljeća. Zadnjih godina nastoji se povećati svijest javnosti, uz taj problem vezanim, potencijalnim rizicima za zdravlje ljudi i stanje okoliša.

Na području općine Prozor-Rama nema mnogo gospodarskih društava niti većih proizvođača otpada. Uglavnom se radi o vrstama otpada: inertni, ambalažni, papir, razvijači, baterije, rastvarači, ulja, masti, goriva, gume, metal, komunalni, boje, ljepljiva, organski, farmaceutski, animalni, staklo. Količine nekih vrsta otpada su minimalne, a najveće količine zauzimaju komunalni otpad. Proizvodnja opasnog otpada u javnim ustanovama općine Prozor-Rama nije

velika ali je nazočna. Sve količine otpada sada završavaju na sortirnici otpada u Eko parku Ponir. Operater koji vrši prikupljanje svih vrsta otpada (osim medicinskog i farmaceutskog) je JKP „Vodograd“. Odvojeno sakupljanje otpada iz domaćinstava nije sustavno organizirano.

Medicinski otpad: prikuplja se u Domu zdravlja. Provedenim aktivnostima u cilju sigurnog zbrinjavanja medicinskog otpada pokrenute su mjere na izradi Planova upravljanja medicinskim otpadom u zdravstvenoj ustanovi, sukladno Zakonu o zbrinjavanju medicinskog otpada. Na području općine Prozor-Rama operater koji preuzima i zbrinjava medicinski i farmaceutski otpad je poduzeće „MWWM“ d.o.o. Mostar i GRIOS Grude. Nažalost, izostaje nadzor nad zbrinjavanjem ove vrste otpada od strane federalne zdravstveno-farmaceutske inspekcije u čijoj je nadležnosti bova oblasti.

Farmaceutski otpad: Prikupljanje farmaceutskog otpada otpočelo je prije 10 godina na području Županije u organizaciji Ministarstva zdravstva HNŽ/K. Tada se dobrim dijelom riješio problem farmaceutskog otpada u općini Prozor-Rama. Proizvođač farmaceutskog otpada dužan je sukladno zakonskim propisima sačiniti interni Plan upravljanja otpadom, odrediti odgovornu osobu koja će voditi interni nadzor i monitoring zajedno s operaterom, sklopiti ugovor o upravljanja otpadom, razdvajanju, pakiranju i razvrstavanju farmaceutskog otpada. Na području Općine rade tri ljekarne koje imaju izrađene planove upravljanja otpadom, po kojima prikupljaju i deponiraju farmaceutski otpad. Ljekarne imaju potpisane ugovore sa operaterom koji ih obilazi, vaga prikupljeni farmaceutski otpad, izdaje potvrde o preuzetim količinama istog i dostavlja račune za plaćanje usluge.

Proračun količina otpada koje nastaju na području općine napravljen je na bazi prosječne proizvodnje po stanovniku za HNŽ/K od 363 kg/st/god, što je podatak prezentiran u Federalnom planu upravljanja otpadom. Za procjenu je korišten zvanični podatak o broju stanovnika objavljen od strane Federalnog zavoda za statistiku za 2013. godinu da na teritoriji općine Prozor Rama ima 14.280 stanovnika po popisu iz 2013. godine. Proračun količine ukupno nastalog otpada na teritoriji općine Prozor Rama je 5.183 tona godišnje.

Građevinski otpad: dijelom se još uvijek odlaže stihijski, na divlja odlagališta, a započeo je i prijem građevnog otpada preko sortirnice otpada u sastavu Eko parka Ponir.

Ukupna proizvodnja otpada na području općine Prozor - Rama

Proizvodnja otpadan	Jedinica	Maksimalno
Ukupan broj stanovnika	Stanovnik	14 280
Količina otpada po stanovnikuM	kg/st/god	363
Ukupna količina otpada	tona/godina	5 183

Količine otpada iz javnih ustanova i gospodarskih objekata obuhvaćene su u ukupnoj količini otpada iz domaćinstva, jer se ne vodi posebna evidencija o količinama otpada iz gospodarstva i ustanova.

Procjena količina prikupljenog miješanog otpada na osnovu broja stanovnika Općine

Godina	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.
Broj ukućanstava	1 017	1 370	1 865	1 915	2 015	2 065
Broj stanovnikaM	4 068	5 480	7 460	7 660	8 060	8 260
Prikupljene količine (tona / danu)	2,44	3,28	4,47	4,59	4,83	4,95
Prikupljene količine (tona / godini)	890,60	1 197	1 634	1 675	1 763	1 806

Odvodnja otpadnih i oborinskih voda

Na prostoru Općine jedino u gradu Prozoru postoji izgrađen sustav za odvodnju otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Izgrađen je potpuno novi sustav prikupljanja i odvodnje otpadnih fekalnih i oborinskih voda. Oborinska kanalizacija riješena je samo u užem gradskom području tako što se preko slivnika oborinske vode sa prometnica kolektorom odvodi do mjesta pročistača koji se planira izgraditi.

Lokacija uređaja za pročišćavanje otpadnih voda kroz elaborat je definirana, donesena je Odluka i započeta izgradnja uređaja za pročišćavanje.

Na ostalom dijelu Općine potrebno je pristupiti sukladno rješenju vodovoda, odnosno tamo gdje to uvjeti dopuštaju potrebno je težiti izgradnji kanalizacijskih sustava grupacije sela, te osigurati odgovarajuća sanitarno-higijenska rješenja.

Zaštita izvorišta „Krupić“

Za potrebe reguliranja svih pitanja vezanih za izvorište vode „Krupić“, Vlada Federacije BiH je na 153. sjednici održanoj 17.08.2018. godine donijela ODLUKU O ZAŠTITI IZVORIŠTA VODE ZA PIĆE VRELO KRUPIC OPĆINA PROZOR-RAMA.

Općina Prozor-Rama je zaprimila Rješenje broj: UP/40-1/25-4-98/18 od 25.09.2018.godine kojim se korisniku objekta, JKP „Vodograd“ d.o.o. Prozor-Rama, izdaje Vodna dozvola za zahvaćanje vode sa izvorišta „Krupić“ za potrebe javne vodoopskrbe naselja na području općine Prozor-Rama. Sukladno Odluci zaštite izvorišta vode za piće vrelo Krupić, općina Prozor-Rama i dalje poduzima potrebne mjere u skladu sa zaklonom i potrebama.

Vodoprivreda

Tijekom 2021. godine vršene su slijedeće aktivnosti po pitanju vodoprivrede;

-Agenciji za vodno područje Jadranskog mora, dostavljeni su traženi podatci vezano izradu Nacrta Plana upravljanja vodama na vodnom području Jadranskog mora u Federaciji BiH 2022.- 2027.

-Agenciji za vodno područje Jadranskog mora, dostavljeno je očitovanje na zaprimljeni Nacrt Programa za unapređenje vodnih usluga u Federaciji BiH i korištenje najavljenih financijske i tehničke podrške.

-Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva dostavilo je općini Prozor-Rama na uvid i očitovanje, Uredbu o metodologiji utvrđivanja najniže cijene vodnih usluga u federaciji BiH.

-Agencija za vodno područje jadranskog mora „Mostar“, izdala je korisniku objekta JKP „Vodograd“ d.o.o. Prozor-Rama, **Vodnu dozvolu** za zahvaćanje vode izvorišta „Krupić“, za potrebe javne vodoopskrbe naselja na području općine Prozor-Rama, na određeni period od petnaest (15) godina.

Upravljanje otpadom

Okvir za europsku politiku upravljanja otpadom sadržan je u rezoluciji EU Vijeća o Strategiji upravljanja otpadom (97/C76/01) koja se temelji na tada važećoj okvirnoj Direktivi o otpadu (75/442/EEC) i drugim europskim propisima na području upravljanja otpadom.

Postoje tri ključna europska načela:

- Prevencija nastajanja otpada - u cilju očuvanja prirode i resursa, generiranje otpada mora biti minimizirano i izbjegnuto gdje je to moguće
- Reciklaža i ponovno korištenje - ukoliko se generiranje otpada ne može prevenirati, potrebno ga je ponovno upotrijebiti ili reciklirati ili iskoristiti u procesu povrata energije
- Poboljšanje konačnog zbrinjavanja i nadzora - u slučajevima gdje se otpad ne može ponovo koristiti, potrebno ga je tretirati i adekvatno odložiti ili spaliti. Obje ove metode zahtijevaju monitoring i obzirom na njihov potencijal za uzrokovanje opasnih okolišnih šteta.

Osnovni zadatak Plana upravljanja otpadom na području HNK za period 2021-2026, kao provedbenog dokumenta, je organiziranje provođenja njenih glavnih ciljeva. Glavni cilj izrade Plana upravljanja otpadom na području HNK je stvaranje tehničkih preduvjeta za početak uvođenja adekvatnog sistema upravljanja otpadom na tom području, zasnovanog na principima integralnog upravljanja otpadom. Plan treba biti temeljen na načelima održivog razvoja i to na principima:

- Preventivnog djelovanja na nastajanje otpada,

- Sakupljanja i razvrstavanja nastalog otpada,
- Vrednovanja otpada (ponovno korištenje i reciklaža),
- Sigurnog odlaganja otpada.

Općina Prozor-Rama ima usvojen Nacrt plana upravljanja otpadom, tako da nakon usvajanja Plana HNŽ/K i uspostave jasnog načina upravljanja otpadom na razini HNŽ/K planira usvajanje Plana upravljanja otpadom općine Prozor-Rama 2022-2027.

Prikupljanje komunalnog otpada je u nadležnosti općinskih/gradskih komunalnih poduzeća koja imaju obvezu prikupljati i odlagati otpad na okolišno prihvatljiv način na registrirane deponije. S obzirom da su komunalna poduzeća osnovne jedinice u organizaciji upravljanja otpadom na području HNK, ona su odgovorna i za financijski aspekt upravljanja. Komunalna poduzeća vrše naplatu usluga, surađuju u formiranju cijena usluga, te planiraju investicije. Korisnici usluga zbrinjavanja otpada od strane komunalnih poduzeća su različiti, a uglavnom obuhvaćaju domaćinstva i pojedine privredne subjekte (industrijski subjekti, komercijalne i uslužne djelatnosti, administracija i slično)

Prema prijedlogu županijskom Planu upravljanja otpadom predviđena je regionalna deponija „Uborak“ u Mostaru, na koju se transportira i odlaže otpad iz područja HNŽ tj. nakon zatvaranja svih općinskih deponija (koje su po zakonu već trebale biti zatvorene). Za našu općinu predviđena je lokacija Jablanica kao pretovarna stanica. Otpad s područja Općine Prozor-Rama trebao bi se dnevno prikupljati, odvoziti, vagati, plaćati po toni otpada i izravno odlagati na Regionalnu deponiju ukoliko sve to bude stavljeno u funkciju.

Cilj uspravljanja otpadom je riješiti do sada nastali otpad na način da se adekvatno zbrine, te da se smanje količine otpada i uvedu mjere za sprječavanje nastanka otpada, provede recikliranje otpada kao i njegovi tretmani ekološkog zbrinjavanja. Nakon uspostavljanja sortirnice i reciklaže, biti će potrebno zatvoriti sadašnju deponiju Duška kosa, za što je izrađen poseban plan sanacije ove deponije.

Potrebno je uraditi podjelu lokacija divljih deponija na one koje ne ugrožavaju okoliš i one za koje je potrebno izraditi naknadno istraživanje mogućih opasnosti na okoliš, tako da se uklone izvori zagađenja i zagađeni sastojci otpada, pošto ostaci otpada, posebno organski, ostaju aktivnih i više od 30 godina.

Sva nekontrolirana divlja odlagališta su evidentirana, sačinjen je plan sanacije i zatvaranja.

Sanirane su sljedeće deponije:

Mjesto	Varvara	Rumboci	Lug	Prozor-Rama	Ometala	Dobroša/Dragić potok
Broj dep.	3	3	2	1	1	1

Sukladno planu i programu sanacije deponija iste će se nastaviti do kraja 2022. godini i dalje prema određenim prioritetima.

Pokrivenost organiziranog prikupljanja otpadom

U tablici je prikazana pokrivenost/broj kontejnera na području općine Prozor-Rama po mjesnim zajednicama, odnosno selima i naseljima (14 Mjesnih zajednica, 64 sela/naselja)

Naziv Sela/Naselja	Mjesne zajednice	Pokrivenost/ Broj kontejnera
MZ PROZOR		
Prozor		DA/81
Borovnica		DA/5
Paljike		DA/3
Perići		NE
Dobroša		DA/3
Blace		DA/2
MZ GMIĆI		

Gmići		DA/21
Čališi		DA/2
Ometala		DA/8
MZ GRAČAC		
Gračac		DA/10
Meopotočje		DA/1
Ravnica		NE
Trišćani		NE
MZ RIPCİ		
Ripci		DA/11
Matkovići		DA/2
Šćit		DA/4
MZ GRAČANICA		
Gračanica		DA/4
Gorica		NE
Heljdovi		NE
Klek		NE
Parcani		NE
Paroši		NE
MZ ŠĆIPE		
Šćipe		NE
Kute		NE
Here		DA/4
Pajići		NE
Ivanci		NE
MZ UZDOL		
Uzdol		DA/ 5
Donja Vast		NE
Gornji Krančiči		NE
Glibe		NE
Jurići		NE
Ljubunci		DA/3
MZ RUMBOCI		
Rumboci		DA/25
Varvara		DA/6
Konj Dolac		NE
Zahum		NE
MZ ORAŠAC		
Orašac		NE
Proslap		NE
Kozo		NE
Klanac		NE
Maglice		NE
MZ PODBOR		
Podbor		DA/12
Sopot		DA/3
Ploča		DA/6
Mluša		DA/3

Kovačevo polje		DA/3
MZ LUG		
Lug		DA/15
Donji i Gornji Višnjani		NE
Šerovina		NE
Skrobućani		NE
Donji Krančiči		NE
Duge		NE
MZ USTIRAMA		
Ustirama		DA/6
Neraje		DA/1
Kućani		NE
MZ JAKLIĆI		
Jaklići		DA/ 11
Družinovići		DA/3
Lapsunj		DA/2
Šlimac		DA/2
OSTALO		
Tošćanica		NE
Greviči		NE
Lizoperci		NE
Hudutsko		NE

Izvor: JKP „VODOGRAD“, nadležne službe Općine

S ciljem što učinkovitijeg zbrinjavanja otpada „JKP Vodograd“ je na cijelom gradskom području postavio zelene otoke na kojima će građani moći odlagati sortirani otpad. Kontejneri za sakupljanje komunalnog otpada nabavljeni su uz pomoć Fonda za zaštitu okoliša F BiH, te kroz projekte JKP Vodograd. Za potrebe postavljanja zelenih otoka nabavljeno je 58 kontejnera za selektivno sakupljanje otpada, koji je moguće reciklirati, papirnato i bio otpada, pet ambalaže te stakla. Procjena prikupljenih frakcija za reciklažu putem sustava selekcije otpada na mjestu nastanka je prikazana u tablici:

Odvojeno prikupljeni otpad (na mjestu nastanka) za reciklažu(t)

Vrsta otpada	2016	2017	2018	2019	2025 plan
PET	0.00	0.00	0.00	0.00	53.00
Staklo	0.00	0.00	0.00	0.00	76.98
Najlon	0.00	0.00	0.00	0.00	44.07
Metal/Lim/Al	0.00	0.00	0.00	0.00	95.95
Arhiv papir	0.00	0.00	0.00	0.00	10.04
Karton	0.00	0.00	0.00	0.00	119.96
Ukupno prikupljeno	0.00	0.00	0.00	0.00	400.00

Izvor: Podaci Službe i Udruženje za poduzetništvo i posao LINK

U 2021. godini puštena je u rad sortirnica kapaciteta 3t/h, za sortiranje mješovitog otpada. U sortirnici se tretira prikupljeni mješoviti otpad, koji čini oko 50% ukupno proizvedenog otpada. U sortirnici se izdvajaju korisne frakcije (PET, najlon, staklo, aluminij, karton, papir, itd.) kako je prikazano.

Reciklirani otpad u postrojenjima za reciklažu (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
PET	0.00	0.00	0.00	0.00	7.15
Staklo	0.00	0.00	0.00	0.00	10.39
Najlon	0.00	0.00	0.00	0.00	5.95
Metal /Lim/Al	0.00	0.00	0.00	0.00	12.95
Arhiva papir	0.00	0.00	0.00	0.00	1.36
Papir i karton	0.00	0.00	0.00	0.00	142.19
Ukupno prikupljeno	0.00	0.00	0.00	0.00	180.00

Izvor: Podaci Službe i Udruženje za poduzetništvo i posao LINK

Trenutno se specijalni otpad ne prikuplja od strane JKP Vodograd, sa izuzetkom kabastog otpada koji se povremeno odvozi po pozivu, te građevinskog otpada koji ima upotrebnu vrijednost prilikom zasipanja deponije ili sličnih aktivnosti. Pojedini subjekti kao što su Dom zdravlja imaju ugovore sa specijaliziranim kompanijama.

Ono što je bitno riješiti u budućem periodu je animalni otpad te otpad iz automehaničarskih radnji (ulje, maziva, baterije, metal i sl.). Projekcija količina specijalnog otpada za 2025. godinu je data u sljedećoj tablici.

Prikupljeni specijalni otpad (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Životinjski otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	5.00
Medicinski otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
Građevinski otpad	800.00	800.00	800.00	800.00	800.00
Kabasti otpad	10.00	10.00	10.00	10.00	10.00
Autootpad (gume, dijelovi)	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Ulje i maziva	0.00	0.00	0.00	0.00	5.00
Mulj iz uređaja za pročišćavanje	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
Elektronički otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
Drugi specijalni i/ili opasni otpad	0.00	0.00	0.00	0.00	1.00
Ukupno prikupljeno	810.00	810.00	810.00	810.00	823.00

Izvor: Podaci Službe i Udruženje za poduzetništvo i posao LINK

Ukupno prikupljeni otpad

Ukupno prikupljeni otpad (t)

	2016	2017	2018	2019	2025
Prikupljeni mješoviti komunalni otpad (t)	2,250.00	2,260.00	2,280.00	2,300.00	1,200.00
Odvojeno prikupljeni komunalni otpad (t)	0.00	0.00	0.00	0.00	1,200.00
Prikupljeni specijalni otpad (t)	810.00	810.00	810.00	810.00	823.00
Ukupno prikupljeno (t)	3,060.00	3,070.00	3,090.00	3,110.00	3,223.00

Izvor: Podaci Službe i Udruženje za poduzetništvo i posao LINK

Projicirane ukupne količine prikupljenog otpada su 3223 t/godišnje u 2025. godini. Do povećanja će doći uglavnom zbog proširenja usluge na veći dio općine Prozor Rama, bez obzira na projicirani pad broja stanovnika, te zbog boljeg upravljanja otpadom na području općine Prozor Rama.

AKTIVNOSTI I PROJEKTI NA ZAŠTITI OKOLIŠA

Izgradnja Eko parka sa sortirnicom otpada i reciklažnim dvorištem

Općinsko vijeće Prozor – Rama na svojoj je sjednici održanoj 30.5.2020. donijelo Odluku o izgradnji reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada u općini Prozor – Rama (objavljeno u Službenom glasniku Općine Prozor – Rama, broj: 2/20). Ovom Odlukom pokrenut je postupak izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada, određena je lokacija za izgradnju postrojenja te zadužen JKP Vodograd d.o.o. za realizaciju aktivnosti izgradnje i opremanja predmetnog objekta. Procedura odabira tehnologije, kreiranje projektnog zadatka i provedbu procedure javne nabavke predmetnog postrojenja time je upućena na JKP Vodograd d.o.o, koji je proveo otvoreni postupak javne nabave: „Projektiranje, izgradnje, isporuka, ugradnja i puštanje u rad postrojenja za industrijsku reciklažu miješanog otpada kapaciteta do 3t/h, reciklaža 8 vrsta sirovina/rdf goriva za cementare po sistemu ključ u ruke“, te potpisali 27.11 2019. godine Ugovor sa TEHNIX d.o.o Donji Kraljevac, Hrvatska. Vrijednost ugovora je 2.231.602,03 KM, bez PDV-a.

Drugi projekt sa istim izvođačem jest projekt „Izgradnja kompostane“ čija je ugovorena vrijednost 1.966.587,00 KM plus PDV. Tehničku specifikaciju projekta čini:

- objekt (metalna konstrukcija i paneli) tlocrtnih dimenzija 48 m x 16 m,
- postrojenje za biorektorsko kompostiranje te proizvodnju eko komposta sa slijedećim:
 - o stroj za usitnjavanje krupnog zelenog otpada,
 - o stroj za prevrtanje brazdi i obradu bio mase,
 - o stroj za prosijavanje komposta,
 - o radni stroj za manipulaciju bio masom,
 - o postrojenje za doziranje komposta i sipkih materijala,
 - o laboratorijska oprema,
 - o tehnološka aerobna oprema za tehnološke vode,
 - o mobilna naftna pumpa,
 - o laboratorijski skladišni kontejner,
 - o sanitarni kontejner,
 - o ostalo: razvodni elektro ormar, alat za održavanje, instalacije, informatička oprema,

Osim izgradnje i opremanja objekata sortirnice i kompostane, značajni su i građevni radovi na pripremi terena za izgradnju objekata i izgradnji putne i vodovodne infrastrukture. Projekte sortirnice i kompostane provodi JKP „Vodograd“ a sredstva za njihovu realizaciju osigurava Općina kroz proračunsku stavku: Ostala osnivačka ulaganja. Za ove projekte uplaćeno je: 2020.god: 2.303.383,09 KM, 2021.god: 1.851.853,19 KM (naknadno dio ovog iznosa u visini od 1.500.000,00 KM prenamijenjen u subvenciju).

Svrha izgradnje sortirnice otpada je zakonito gospodarenje otpadom u općini Prozor – Rama, iskorištavanje dijela korisnih komponenti iz otpada što će rezultirati smanjenjem ukupne količine otpada za konačno odlaganje, koji će se odlagati na nekoj od sanitarnih deponija (sanitarnih odlagališta) u okruženju. Općini Prozor-Rama najbliža lokacija je Sanitarna deponija Uborak kod Mostara, koja je udaljena 80 km. Izdvajanjem korisnih komponenti iz otpada smanjiti će se ukupni troškovi prijevoza a odvojeni korisni otpad će omogućiti stvaranje novih prihoda.

Osim projekata sortirnice i kompostane, u Eko parku će se formirati pročistač otpadnih voda. Ovaj projekt provodi Općina Prozor – Rama kao svoje kapitalno ulaganje. Radovi i oprema ugovoreni su sa tvrtkom Unioninvest Sarajevo u vrijednosti od 5.547.726,00 KM i isti je u realizaciji od kraja 2021. godine.

Projekt je u završnoj fazi provedbe.

Fondu za zaštitu okoliša FBiH aplicirali smo projektni prijedlog:

- „Sanacija postojeće deponije komunalnog otpada Duška kosa u općini Prozor-Rama“.

Projekt se nije našao na popisu projekata koji će biti financijski podržani od strane Fonda.

Kroz općinski javni poziv za sufinansiranje projekata mladih i nevladinih udruga podržano je i nekoliko projekata zaštite okoliša.

Veliki dio posla oko zaštite okoliša odrađuje Javno komunalno poduzeće „Vodograd“ kroz Program zajedničke komunalne potrošnje. Na području općine Prozor-Rama, kako je već navedeno u tablicama, do kraja 2021. godine odvozom otpada pokriveno je 31 naselje, postavljeno je 267 kontejnera.. U narednom razdoblju planira se proširiti odvoz otpada i na ostala naselja uz saniranje divljih deponija.

Cilj projekta je sanacija deponije komunalnog otpada Duška kosa, koju službeno koristi Javno komunalno poduzeće „Vodograd“ d.o.o. za odlaganje otpada od 1961. godine. Ovo odlagalište ne zadovoljava niti minimalne uvjete ekološki prihvatljivih odlagališta čvrstog otpada: nema komunalne infrastrukture, nema prateće fizičke infrastrukture, niti se na deponiji provode odgovarajuće mjere zaštite okoliša, tako da se ova deponija može klasificirati kao divlje odlagalište čvrstog otpada. Dodatni problem je i nepristupačnost lokaliteta, što otežava planiranu sanaciju, odnosno rekultivaciju terena.

Očekivani rezultati su:

- Zatvorena lokalna deponija Duška kosa
- Izvedeni radovi sjetve po očišćenim padinama terena
- Uređena deponija kako bi što bolje bio očuvan i zaštićen okoliš
- Smanjen broj divljih odlagališta i deponija, sanacija i zatvaranje iste

Za provedbu ciljeva zadužene će biti nadležne službe općine Prozor-Rama, komunalna inspekcija, komunalni redari i JKP „Vodograd“ u čijoj bi nadležnosti bili nakon zatvaranja deponije prikupljanje i sortiranje otpada. Općina u 2022. godini planira potpuno zatvaranje deponije Duška kosa.

Radionice vezano za okoliš:

- Fond za zaštitu okoliša organizirao je u siječnju radionicu na temu Energetska učinkovitost na kojoj su sudjelovali i predstavnici Općine Prozor-Rama.
- Općina Prozor-Rama se registrirala na adresu Fonda za zaštitu okoliša za uspostavljanje informacionog sustava upravljanja otpadom.
- Fondu za zaštitu okoliša F BiH općina Prozor-Rama poslala tražene prostorne podatke o deponijama za potrebe informacionog sustava upravljanja otpadom u F BiH.
- Na svjetski dan zaštite okoliša koji se obilježava svake godine 5. lipnja na godišnjicu održavanja Konferencije Ujedinjenih naroda u Stockholmu (1972.) posvećene okolišu, na kojoj je usvojen Program zaštite okoliša Ujedinjenih naroda (UNEP), na Ramskom i Jablaničkom jezeru održana je volonterska akcija u organizaciji Zelene mreže i Via Dinarice, na kojoj su sudjelovali predstavnici općine Prozor-Rama i Agencije za lokalni razvoj Prozor-Rama.

Mjera u okviru sektorskog plana razvoja i zaštite okoliša predviđene u Strategiji razvoja općine Prozor-Rama 2011-2021.god., pregled za razdoblje 2011-2021.god.

Mjera 12.1. Općinsko vijeće Prozor-Rama je na svojoj sjednici održanoj 29.5.2018.godine, broj: 01-06-1135/18, donijelo Odluku o istupanju općine Prozor-Rama iz Javnog poduzeća za zbrinjavanje i upravljanje otpadom „Pakline“ d.o.o. Tomislavgrad.

Općinsko vijeće Prozor – Rama na svojoj je sjednici održanoj 30.5.2020. donijelo Odluku o izgradnji reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada u općini Prozor – Rama (objavljeno u Službenom glasniku Općine Prozor – Rama, broj: 2/20). Ovom Odlukom pokrenut je postupak izgradnje i opremanja reciklažnog dvorišta i sortirnice otpada, određena je lokacija za izgradnju postrojenja te zadužen JKP Vodograd d.o.o. za realizaciju aktivnosti izgradnje i opremanja predmetnog objekta.

Urađeni su predviđeni građevinski radovi na platou sortirnice otpada Svrha izgradnje sortirnice otpada je zakonito gospodarenje otpadom u općini Prozor – Rama, iskorištavanje dijela korisnih komponenti iz otpada što će rezultirati smanjenjem ukupne količine otpada za konačno

odlaganje, koji će se odlagati na nekoj od sanitarnih deponija (sanitarnih odlagališta) u okruženju. Općini Prozor-Rama najbliža lokacija je Sanitarna deponija Uborak kod Mostara, koja je udaljena 80 km. Izdvajanjem korisnih komponenti iz otpada smanjiti će se ukupni troškovi prijevoza a odvojeni korisni otpad će omogućiti stvaranje novih prihoda.

Projekt je u završnoj fazi provedbe.

Mjera 12.2. Razvoj međuopćinske suradnje na problematici vezanoj za okoliš – u fazi realizacije

Mjera 12.4. Instaliranje kontejnera za zbrinjavanje korisnog otpada – završena

Mjera 12.5. Razvijanje sustava za upravljanje otpadom i otpadnim vodama – u fazi realizacije

Mjera 12.6. Program zasađivanja degradiranih-oštećanih područja odgovarajućim biljnim vrstama – FR

Mjera 13.1. Izgradnja institucionalnih kapaciteta za planiranje i praćenje stanja okoliša – završena

Mjera 13.2. Izrada plana o praćenju, obavješćivanju i uzbunjivanju o stanju eko sustava – završena

Mjera 13.3. Uspostava edukacijskog ekološkog sustava - završena

ZAKLJUČAK

Politika zaštite okoliša nije samo deklarativno opredjeljenje pojedinih zemalja ili drugih zajednica. Ona se sve aktivnije provodi u velikom broju zemalja koje su ciljeve zaštite okoliša postavile u svoje prioritete. Politika zaštite okoliša postavlja i pred građane i pred gospodarstvo nove zahtjeve ili troškove, no oni preko nje u isti mah ostvaruju i mnoge dobrodobiti, dok se u gospodarstvu otvaraju i brojne mogućnosti. Tako se, primjerice, građane potiče da odvajaju otpad i vraćaju povratnu ambalažu, no oni zauzvrat dugoročno dobivaju čistiji okoliš s manje „smeća“ te manji pritisak na crpljenje resursa iz okoliša u kojemu žive. Gospodarstvo, pak, ispunjavajući brojne zahtjeve što mu ih postavlja europska politika zaštite okoliša trpi i određene troškove, no ujedno mu se otvaraju i brojne mogućnosti, primjerice u sektoru inovacija, „zelene“ energije ili recikliranja otpada.

Posljednjim EU Akcijskom planu za okoliš, koji nosi naziv „Živjeti dobro, u okviru mogućnosti našega planeta“, predviđeni su slijedeći ciljevi:

- potaknuti održivi razvoj zasnovan na učinkovitom korištenju resursa;
- djelotvorno rješavati prijetnje zdravlju koje su povezane s okolišem;
- promicati bolju provedbu europskih zakona povezanih sa zaštitom okoliša;
- osigurati potrebna ulaganja;
- poboljšati održivost europskih gradova

Mjere i postupci u zaštiti okoliša imaju svrhu da smanje onečišćenja te poboljšaju i očuvaju kvalitetu okoliša, a to podrazumijeva poduzimanje brojnih mjera. Preventivne mjere za sprječavanje nepoželjnih posljedica najsigurnije, najefikasnije i na kraju, cjelovito gledajući, najjeftinije utječu na poboljšanje stanja i u okolišu.

Iako se u rješavanje okolišnih problema u općini Prozor – Rama ulažu i sredstva i poboljšava organizacijska struktura, ipak postoje okolišni problemi kojima su brojni uzroci, od nedovoljne educiranosti stanovništva do neriješenog odlaganja otpada. Nekvalitetna rješenja na višim razinama, posebno udaljenost i nepostojanje regionalnih deponija za zbrinjavanje otpada, dodatno otežavaju iznalaženje pravih rješenja za općinu Prozor – Rama.

Izgradnja sortirnice otpada, te reciklažnog dvorišta sa svim sadržajima, stečeni su uvjeti za bolju ocjenu stanja u oblasti zaštite okoliša. Također, završetkom izgradnje sustava vodoopskrbe velikog broja seoskih naselja na području ove općine, otvara se mogućnost i projektiranja i izgradnje kanalizacijskih sustava uz izgradnju pročistača otpadnih voda.

Sve te mjere i aktivnosti poduzete su ili se poduzimaju na planu poboljšanja stanja okoliša općine Prozor – Rama, te se provode sukladno Strategiji razvoja općine Prozor – Rama 2011.-2020., koje će se i primjenjivati i u 2021. godini, odnosno do usvajanja Strategije razvoja općine Prozora-Rama za razdoblje 2021.-2027.godine, usuglašene sa Strategijom razvoja HNŽ/K 2021.-2027. (u izradi).

Pokrenute aktivnosti na planu poboljšanja stanja okoliša u općini Prozor-Rama zahtijevaju ipak veću zajedničku uključenost svih mještana i svih institucija, veće napore da bi se stvorio društveno-ekonomski prihvatljiv sustav upravljanja otpadom, koji kontinuirano treba nadograđivati do razine najboljih svjetskih primjera.

Poseban problem okoliša za žitelje i posjetitelje općine Prozor – Rama predstavlja deponija otpada na Paklinama koju koristi općina Tomislavgrad za svoje potrebe.

Potrebno je poduzeti mjere kako bi se žurno zaustavilo odlaganje otpada na tu deponiju i izvršilo njeno saniranje.

Šef Službe
Josip Juričić, dipl.oec.